

วิชา ปรัชญาไทย

Thai Philosophy

อาจารย์สมชัย พงษ์กิ่ง
พร.บ.ปรัชญา, พร.ม.ปรัชญา
ผู้บรรยาย

- ปรัชญามีความหมายว่าอะไร คำว่า “ปรัชญา” เป็นศัพท์บัญญัติของพระเจ้าวรวงศ์เธอกรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ (พระองค์วรวงศ์) เพื่อแปลคำว่า **philosophy**

คำว่า “**philosophy**” มาจากรากศัพท์ภาษากรีกโบราณว่า **philos** แปลว่าผู้รัก และ **Sophia** แปลว่าความปราดเปรื่อง เพราะฉะนั้น

philosophia หรือ **philosophy** จึงมีความหมายตามรากศัพท์ว่า ความรักหรือความปรารถนาจะเป็นปราชญ์ นั่นคือ รู้ตัวเองว่ายังไม่ฉลาดแต่อยากฉลาด

“Philosophy” คือ การค้นหา
คำตอบไม่มีสิ้นสุด แม้คำตอบนั้น
จะน่าเชื่อถือเพียงใดก็ตาม.

- มนุษย์มีความประหลาดใจสงสัยเกี่ยวกับปรากฏการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในโลก
- การแสวงหาคำตอบต่อสิ่งอันสงสัยยังคงมีอยู่ต่อไป

วันลอยกระทง

- มองในแง่ อภิปรัชญา
- มองในแง่ ญาณวิทยา
- มองในแง่ จริยศาสตร์
- มองในแง่ สุนทรียศาสตร์

วัฒนธรรมสี่ภาคของไทย

ภาคเหนือ

ภาคอีสาน

ภาคกลาง

ภาคใต้

ในส่วนของปรัชญาจะมีวิธีการ ดังนี้

๑. สงสัย

๒. ตั้งคำถาม

๓. เสนอแนวคิด

๔. สนับสนุนแนวคิด

๕. การโต้แย้ง การวิพากษ์ หรือการอ้างเหตุผล

ปรัชญาไทยเกิดขึ้นจากอิทธิพลความคิดทางศาสนา

- เช่น พรหมลิขิต และกรรมลิขิต
- อะไรจะเกิดมันก็ต้องเกิด
- ทำดีได้ดี หรือทำอย่างไรก็ได้
อย่างนั้น

ปรัชญาไทยเน้นหลักปฏิบัติในชีวิตประจำวัน

- เช่น คำสุภาษิต คือคำกล่าวที่มีคติชวนฟัง ส่วนใหญ่มีรากฐานจากพุทธศาสนา เช่น แพ้เป็นพระ ชนะเป็นมาร
- เช่น อ้นอ้อยตาลหวานลิ้นแล้วสิ้นซาก แต่ลมปากหวานหูไม่รู้หาย

สุภายิต

1. สทุธา สาธุ ปฏิญฺฐิตา = ศรัทธาตั้งมั่นแล้ว ยังประโยชน์ให้สำเร็จ.

2. นิสมม กรณํ เสยโย = ใคร่ครวญก่อนแล้วจึงทำดีกว่า.

3. วนฺทโก ปฏฺิวนฺทํ = ผู้ไหว้ ย่อมได้รับการไหว้ตอบ.

คำพังเพย

คำพังเพยเป็นคำกลางๆ มิได้สอน
โดยตรง แต่มีลักษณะแสดงความจริงสื่อให้รู้
เพื่อให้นำไปใช้ในแต่ละสถานการณ์ เช่น น้ำ
ขึ้นให้รีบตัก, วัวหายล้อมคอก, ช้างข่อย่าขี่
ตามช้าง, ตำน้าพริกละลายแม่น้ำ ฯลฯ

คำพังเพยกระตุ้นให้ลูกคิด

การพูด เป็นการสร้าง ความหวัง
การทำ เป็นการสร้าง ความจริง.

ใครชอบใครชังชั่งเถิด ใครเชิดใครชูชั่งเขา
ใครเบื่อใครบ่นทนเอา ใจเรารมเย็นเป็นพอ.

โรคร้ายยังมีผู้คิดค้นยารักษา
แต่โรคไข้ฉี่ฉอนหมอเทวดาก็รักษาไม่หาย.

สำนวนโวหาร

สำนวนโวหาร เป็นคำกล่าว
เปรียบเทียบกับ เช่น จับปูใส่กระดิ่ง,
คางคกขึ้นวอ, หนึ่งหน้าไฟ, กินปูนร้อน
ท้อง ฯลฯ

ภาษา

คือการแสดงออกเพื่อสื่อความหมายโดยมีระบบกฎเกณฑ์ที่เข้าใจกันได้ระหว่างสองฝ่าย การแสดงออกนี้อาจจะเป็นเสียง ท่าทาง สัญญาณต่าง ๆ ฯลฯ และอาจเป็นการสื่อความหมาย ระหว่างคนหรือระหว่างสัตว์ก็ได้ ส่วนประกอบของภาษา เช่น เสียง คำ และประโยค เราสามารถนำเสียงที่มีอยู่อย่างจำกัด มาสร้างคำได้อย่างมากมาย และสามารถนำคำเหล่านั้น มาสร้างเป็นประโยคต่าง ๆ ได้ไม่รู้จบ ซึ่งภาษาทุกภาษาจะมีการเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา

สำนวน โวหาร สุภาษิต คำพังเพย เป็นการแสดงถึงวัฒนธรรมทางภาษาได้เป็นอย่างดี

โวหารไทย

ความหมาย

ตามพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕ ได้กำหนดความหมายไว้ดังนี้

-สำนวน หมายถึง ถ้อยคำที่เรียบเรียง ถ้อยคำที่ไม่ถูกไวยากรณ์ แต่รับใช้เป็นภาษาที่ถูกต้อง การแสดงถ้อยคำออกมาเป็นข้อความพิเศษเฉพาะภาษาหนึ่ง ๆ หรือหนังสือแบบหนึ่ง ๆ

-คำคม หมายถึง ถ้อยคำที่หลักแหลมชวนให้คิด

-คำพังเพย หมายถึง คำกลางๆ ที่กล่าวไว้ให้ตีความเข้ากับเรื่อง

-ภาษิต หมายถึง คำกล่าว ตามศัพท์เป็นคำกลางๆ ใช้ได้ทั้งทางดีทางชั่ว แต่โดยความหมายแล้ว ประสงค์ประสงค์ให้เป็นคติ

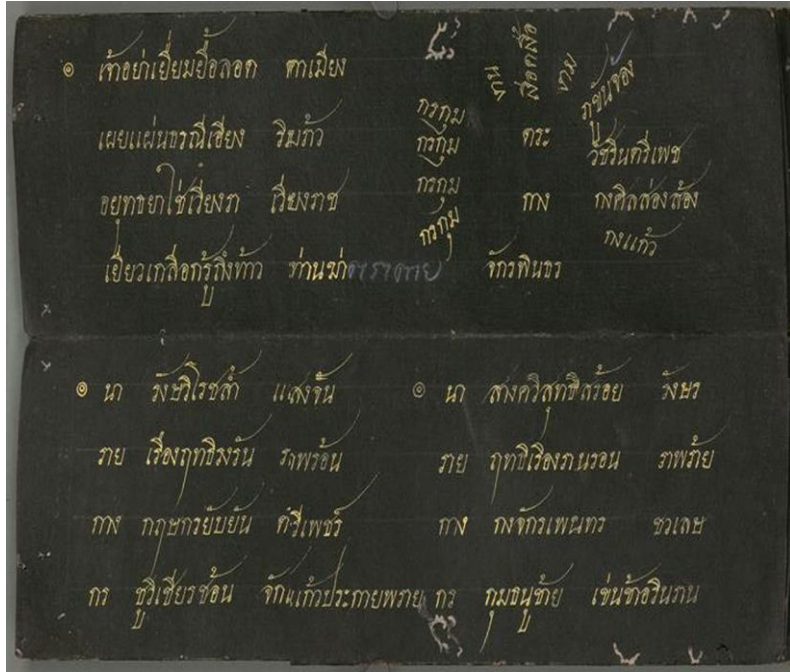
-สุภาษิต หมายถึง คำพูดที่เป็นคติสอนใจ

-อุปมา หมายถึง สิ่งหรือข้อความที่ยกมาเปรียบ

-อุปไมย หมายถึง สิ่งหรือข้อความที่ฟังเปรียบเทียบกับสิ่งอื่น เพื่อให้เข้าใจแจ่มแจ้ง

-อุปมาอุปไมย หมายถึง การเปรียบเทียบกัน

-โวหาร หมายถึง ชั้นเชิง หรือสำนวนแต่งหนังสือ หรือพูด ถ้อยคำที่เล่นเป็นสำบัดสำนวน

สมุดไทย

โวหารไทย

สุนทรภู่

ความหมายของโวหาร

โวหาร หมายถึง ถ้อยคำที่ใช้ในการสื่อสารที่
เรียบเรียงเป็นอย่างดี มีวิธีการ มีชั้นเชิงและ
มีศิลปะ เพื่อสื่อให้ผู้รับสารรับสารได้อย่าง
แจ่มแจ้ง ชัดเจนและลึกซึ้ง รับสารได้ตาม
วัตถุประสงค์ของผู้ส่งสาร

ประเภทของโวหาร

การเขียนเรื่องราวอาจใช้โวหารต่าง ๆ กัน
แล้วแต่ชนิดของข้อความ โวหารอาจจำแนก
ตามลักษณะ ของข้อความหรือเนื้อหาเป็น
ประเภทต่าง ๆ ได้ ดังนี้

๑. บรรยายโวหาร คือ การอธิบาย
๒. พรรณนาโวหาร คือ ทำให้เห็นภาพ
๓. เทศนาโวหาร คือ การสั่งสอน
๔. สารกโวหาร คือ การยกตัวอย่าง
๕. อุปมาโวหาร คือ การเปรียบเทียบ

๑) บรรยายโวหาร

เล่าเรื่อง หรืออธิบายเรื่องราวต่าง ๆ ตามลำดับ เหตุการณ์ เขียนตรงไปตรงมา รวบรัด ได้แก่ การเขียน อธิบายประเภทต่าง ๆ เช่น เขียนรายงานวิทยานิพนธ์ ตำรา บทความ การเขียนเพื่อเล่าเรื่อง เช่น บันทึก จดหมายเหตุ การเขียนเพื่อแสดงความคิดเห็นประเภท บทความเชิงวิจารณ์ ข่าว เป็นต้น

ตัวอย่างบรรยายโวหาร

พ่อเดินเข้าหากอไผ่ป่า เลือกตัดลำเท่าขามาสองปล้อง ทำเป็นกระบอ กัดเห็ดดอกใหญ่ไปล้างในลำห้วยจน สะอาด บรรจุลงในกระบอ กไม้ไผ่จนแน่น ไม่ต้องใส่ น้ำ เติมเกลือและเติมน้ำพริกลงไปพอเหมว ะ ก่อไฟเผา กระบอ กไม้ไผ่ นั้น ไม่นานน้ำก็เดือดก็ช้บนำออกมาเดือดปุด ๆ

๒) พรรณนาโวหาร

มุ่งให้ความแจ่มแจ้ง ละเอียดลอบ เพื่อให้ผู้อ่านเกิดอารมณ์ซาบซึ้งเพลิดเพลिनไปกับข้อความนั้น การเขียนพรรณนาโวหารจึงยาวกว่าบรรยายโวหารมาก มุ่งให้ภาพ และอารมณ์ จึงมักใช้การเล่นคำ เล่นเสียง ใช้ภาพพจน์ เต็มด้วยสำนวนโวหารที่ไพเราะ อ่านได้รสชาติ

ตัวอย่างพรรณนาโวหาร

วันเพ็ญ พระจันทร์สีนวลจ้าส่องแสงอยู่วงรัศมีสีขาว น้ำขึ้นเต็มฝั่ง นิ่งไม่กระดุกกระดิก แต่เป็นเงาแวววาวเหมือนถาดเงินใบใหญ่ที่ขัดมัน ทางฝั่งขวาของแม่น้ำเจ้าพระยา ตอนหนึ่งมีต้นลำพูต้นใหญ่

- ๓) เทศนาโวหาร

โวหารที่ผู้เขียนมุ่งจะสั่งสอนคุณธรรมหรือจรรโลงใจผู้อ่านหรือปลุกใจ จูงใจให้ผู้อ่านคล้อยตาม

ตัวอย่างเทศนาโวหารทำอะไรก็ อย่าทำด้วยความอยากมีอยากเป็น อยากได้นั้นอยากได้นี้ แต่เราทำไปตามหน้าที่ของเรา เรามีหน้าที่อะไรก็ทำหน้าที่นั้นให้สมบูรณ์ ให้เรียบร้อย ไม่ต้องมีความอยากจะได้ อยากจะเป็นก็ทำได้ ทำเพราะสำนึกในหน้าที่ มันเป็นเหตุให้กระตุ้นเตือนให้กระทำเพราะความสำนึกกว่าเราเกิดเพื่อหน้าที่ หรือคำพูดที่เคยพูดบ่อย ๆ ว่า “งานคือชีวิต ชีวิตคืองานบันดาลสุข ทำงานให้สนุก เป็นสุขขณะทำงาน”

๔) สารกโหวหาร

โหวหารที่มุ่งให้ความชัดเจน โดยการยกตัวอย่าง เพื่ออธิบายให้แจ่มแจ้งหรือสนับสนุนความคิดเห็นที่เสนอให้หนักแน่น น่าเชื่อถือ

ตัวอย่างสารกโหวหาร

โยคีเทศนาทหารทัพลังกาและเมืองผลึกในเรื่อง พระอภัยมณี คือรูปรสกลืนเสียงไม่เที่ยงแท้ ย่อมเฒ่าแก่เกิดโรคโศกสงสาร

ความตายหนึ่งพึงเห็นเป็นประธาน หวังนิพพาน
พ้นทุกข์สุขสบาย ซึ่งบ้านเมืองเคืองเข็ญถึงเช่นนี้
เพราะโลกก็ยัต์ฉนหาพาฉิบหาย จะตกอบายภูมิขุม
นรก

๕) อุปมาโวหาร

โวหารเปรียบเทียบ โดยยกตัวอย่าง สิ่งที่คล้ายคลึงกันมาเปรียบเพื่อให้เกิดความชัดเจน ด้านความหมาย ด้านภาพ และเกิดอารมณ์ ความรู้สึกมากยิ่งขึ้น อุปมาโวหารมักจะปรากฏพร้อมกับพรรณานาโวหารเสมอ

ตัวอย่าง

เปรียบเทียบโดยใช้ชื่อเทียบเคียง เช่น ปากกามีอำนาจกว่าคมดาบ, จากเปลไปถึงหลุมฝังศพ

ก	ข	ฃ	ค	ฅ	ฆ	ง	จ	ฉ	ช	ซ
ฌ	ญ	ฎ	ฏ	ฐ	ฑ	ฒ	ณ	ด	ต	ถ
ท	ฑ	ฬ	บ	ป	ผ	ฝ	พ	ฟ	ภ	ห
ย	ร	ล	ว	ศ	ษ	ส	ห	ฬ	อ	ฮ

อักษรไทยสมัยพ่อขุนรามคำแหง

